

Audronė KAUKIENĖ

Klaipėdos universitetas

PRŪSŲ KALBOS VEIKSMAŽODŽIŲ STRUKTŪROS YPATUMAI

Visų trijų baltų kalbų veiksmažodžių struktūra gana smarkiai skiriasi, tačiau prūsų kalbos skirtumai nuo rytų baltų kalbų itin ryškūs. Tie skirtumai apima tiek kaitybą, tiek ir formų darybą (būsimojo laiko, nuosakų formos, infinitivių formų daryba ir pan.). Gerokai skiriasi priesaginiai veiksmažodžiai, ypač tie, kurių bendraties priesaga išlieka ne visose formose. Pagal dabar jau įprastą struktūrinę lietuvių kalbos veiksmažodžių klasifikaciją tai būtų mišriojo tipo veiksmažodžiai (plg. LKG II 238–246), kurių seniausi tipai, turintys atitikmenų kitose baltų kalbose yra *-ėti, -a, -ėjo, -ėti, -i, -ėjo, -yti, -o, -ė* ir *-óti, -o, -ójo*.

Siekiant sugretinti visų baltų kalbų duomenis, nebetinka tokie terminai, kaip mišriojo tipo veiksmažodžiai, kurie ir lietuvių kalbos veiksmažodžių tyrinėjimams ne visada yra pakankami. Be to, nėra specialaus termino pavadinti tiems veiksmažodžiams, kurie turi priesagą visose pagrindinėse formose. Todėl priesaginiams veiksmažodžiams grupuoti siūlome terminus *ne kintamosios* (pastoviosios) ir *kintamosios* priesagos. Tokia klasifikacija ir terminai tikėtų ne vien lietuvių, bet ir visų baltų kalbų veiksmažodžiams. Pastoviosios priesagos morfologiškai nekinta visose pagrindinėse veiksmažodžio formose, jos gali kiek įvairuoti tik dėl fonetinių priežasčių: keičiasi skiemens sandara, vengiant hiato prisijungia *j*, šaknies galo *u : v* ar *i : j* kaita¹ ir pan. Būdingiausios bendrabaltiškos pastoviosios priesagos – *-au-, -in-, -ā-*. Kintamosios priesagos pagrindinių formų kamienuose keičiasi, pvz., *-ē- / Ø (tekėti), -ē- / -i- (sėdėti), -ī- / -ā- (klausyti)*.

Laikų formose daugiskaitos galūnės po priesagos gali jungtis arba tematiškai, arba atematiškai, plg. *galvoj-a-me / žino-me*. Lietuvių kalboje čia jau turėtume dviejų tipų veiksmažodžius (*galvoti* – priesaginis, o *žinoti* – mišrusis), tačiau prūsų kalboje neretai to paties žodžio paradigmoje randame dvejopų formų, pvz., *dīnkau-mai* ir *dinkau-i-mai* ‘dėkojame’. Taigi terminai *ne kintamosios* ir *kintamosios* priesagos nėra vien mechaniškai įvesti nauji terminai. Jie leidžia kiek kitaip klasifikuoti veiksmažodžius, ieškant bendro vardiklio istorinei visų baltų kalbų veiksmažodžio analizei.

Šis straipsnis skiriamas prūsų kalbos veiksmažodžiams su *kintamosiomis* priesagomis. Skirtumai tarp lietuviškų ir latviškų atitinkamo tipo veiksmažodžių nedide-

¹ Istoriskai ne tik *i* ir *j* (=j), bet ir *u* bei *v* (=u), kaita – ne tiek fonetikos, kiek rašybos dalykas, nes baltų prokalbėje pusbalsis *v* buvo abilūpinis.

li, daugiau fonetiniai nei morfologiniai, plg.: lie. *tekėti, tēka, tekėjo* : la. *tecēt, tekū, tecēju*, lie. *sėdėti, sėdi, sėdėjo* : la. *sēdēt, sēžu, sēdēju*, lie. *klausyti, klaūso, klaūsė* : la. *klausīt, klausu, klausīju*. Prūsų kalboje *tekėti* tipo veiksmažodžių, regis, nėra, o kitų tipų veiksmažodžių atitikmenys daug kuo skiriasi nuo rytų baltų kalbų. Skiriasi ir įvairių tipų stuktūriniai modeliai, ir tos pačios kilmės leksemų priklausomumas vienam ar kitam tipui, pvz., lie. *bylėti* : pr. *billīt*, lie. *býlo* : pr. *billē / billā*, lie. *bylėjo* : pr. *billa / billāts / billē* arba lie. *laikyti* : pr. *laikūt*. Kai susiduriame su labai ryškiais skirtumais, visuomet rūpi nuspręsti, kuris modelis senesnis. Nors ir pripažįstama, kad prūsų kalboje esama labai daug fonetikos ir morfologijos archaizmų, tačiau, regis, visai kitaip žiūrima į veiksmažodžio sistemą. Susidūrus su tokiais baltų kalbų skirtumais, kurių negalima patikrinti tolimesnių indoeuropiečių kalbų medžiaga, tūlas tyrinėtojas norom ar nenorom senesnėmis laiko geriau pažįstamas – rytų baltų kalbų veiksmažodžio struktūras. Todėl čia stengiamasi pirma ištirti pačios prūsų kalbos veiksmažodžius, o tik paskui juos gretinti su rytų baltų kalbų formomis.

Prūsų kalboje galima atpažinti du veiksmažodžių su kintamosiomis priesagomis tipus: 1) *ī / ē / ā* (bendratis priesaga *-ī-*, esamajame ir būtajame laike besikaitaliojanti su *-ā-* ir *-ē-*), 2) *ē / ī* (bendratis priesaga *ē*, besikaitaliojanti su esamojo laiko *-ī-*, būtojo laiko formų neužfiksuota). Be šių dviejų prūsiškų tipų, dar galima rasti kontaminacinį tipą sudarančių skolinių, turinčių bendraties priesagą *-ī-* ir *i-* kamienės esamojo laiko formas. Atskirti vieną tipą nuo kito nėra lengva. Analizę apsunkina tiek medžiagos stoka (ypač būtojo laiko formų), tiek ir kai kurie fonetikos pakitimai (ypač *ē > ī, ī > ē*) bei rašybos nenuoseklumai. Siekiant turimą medžiagą papildyti visais galimais būdais, tyrinėjimui panaudoti ir bendraties priesagą turintys vardažodiniai vediniai – daiktavardiniai abstraktai su priesaga *-snā* ir būdvardžiai su priesaga *-īng-* (*-īwing-*).

1. Tipas *ī (ēī) / ē / ā*

Tai gana produktyvus tipas, jam galima priskaičiuoti daugiau kaip 40 veiksmažodžių. Tiesa, ne visi pavyzdžiai vienodai patikimi. Tipiškiausias ir daugiausia formų turintis pavyzdys – *bil-ī-tvei* ‘kalbėti’. Atsiremiant į jį ir kitus gausiau paliudytus veiksmažodžius, galima analizuoti ir mažiau žinomus, jei jie turi bent vieną, tačiau šiam tipui būdingą formą.

1.1. Formų daryba.

Daugelis aptariamojo tipo formų turi infinityvo kamieną. Jį turi ne tik neveikiamieji, bet ir veikiamieji būtojo laiko dalyviai, be to, imperatyvinės bei optatyvinės formos ir vediniai (daiktavardiniai abstraktai) su priesaga *-snā* ar būdvardžiai su priesaga *-īw-ing-*. Žymiai retesnės prezento ir preterito formos.

1.1.1. B e n d r a t i s ir iš jos padarytos formos turi priesagą *-ī-* (katekizmo tarmėje tariama greičiausiai *ēī*, rašoma *ī, ij, ei, i*).

Paties **infinityvo** pavyzdžių rasta daugiausia:

ī – *billīt*, *billītwei* ‘byloti’, *perbillīton* ‘atsakyti (nesutikti)’, *giwīt* ‘gyventi’, *endeirīt*, *endyrītwei* ‘įžiūrėti’, *druwīt* ‘tikėti’, *pallaipsītwei* ‘geisti’, *seggīt*, *segīt*, *siggīt* ‘daryti’, *poskulīt*, *paskulīt* ‘raginti’, *isstallīt* ‘atlikti’, *auschauditwei* ‘pasitikėti’, *wackītwei* ‘kvies-ti, šaukti’;

ij – *milijt* 12x ‘mylėti’, *auschaudijt* ‘pasitikėti’;

i – *klausiton* ‘klausyti’, *pallapsittwey*, *pallapsitwei*, *pallapsitwey* ‘geisti’, *seggit*, *siggit* ‘daryti’, *stallit* ‘statyti’.

Išvestinės formos gana įvairios:

neveikiamieji dalyviai² su priesagomis *-ēī-t-* (rašoma *ī*, *ij*, *i*) – nom. sg. *entēnsīts* ‘įtrauktas’, neutr. *billīton*, *poquoitīton*, nom. pl. *ankaitītai* ‘sukurstyti’, *perklantīts*, *prec-lantyts*, *proklantitz*, acc. *perklantīt*on, neutr. *perklantīt* ‘pasmerktas, prakeiktas’, *milij-tai* ‘mylėtieji, mylimieji’, *swintits* ‘šventintas, šventas’, nom. pl. *entensītei* ‘įtraukti’;

veikiamieji dalyviai, kurių dažniausiai pasitaikančios vyriškosios giminės vienas-kaitos vardininko formos baigiasi *-ī-uns* (ditongizacijos požymių neužfiksuota) – *billiuns* ‘bylojęs’, *klantiuns*, *klantiwuns* ‘keikęs’, *perklantiuns* ‘pasmerkęs’, *poquoitiuns* ‘panorėjęs’, *peldiuns* ‘taupęs’, *seggīuns*, *seggīuns* ‘daręs’, *pertenniuns* ‘uždelsęs’, *klaus-iuns* ‘klausęs’, *milijuns* ‘mylėjęs’, *stalliuns* ‘statęs’, *ebsentliuns* ‘paženklinęs’, *etwiriuns* ‘atvėręs’; vienintelė išimtis – *dergēuns* ‘neapkentęs’, kurios priesagą *-ē-* gal reikėtų sieti ne su bendraties, o su būtojo laiko kamieniu;

imperatyvas (rašoma *ī*, *ij*, *ei*)

vns. *-ēī-s* – *dereis* ‘žiūrėk’, *endirīs* ‘įžiūrėk’, *mijlis* ‘mylėk’, *dellieis* ‘dalyk’;

dgs. *-ēī-tei* ar *-ēī-ti* – *billītei* ‘bylokite’, *klausieiti* ‘klausykite’, *laukijti* ‘ieškokite’, *milijti* ‘mylėkite’, *seggītei*, *seggīta*, *segeitty*, *segeyti*, *segeyti* ‘darykite’;

optatyvas (rašoma *ī*, *ij*, *i*) – *tussīse* ‘tetyli’, 2. *quoitīlaisi* ‘norėtum’, 3. *quoitīlai*, *quo-itijlai*, *quoitilai* ‘norėtų’, 2 pl. *quoitīlaiti*, *quoitilaiti* ‘tenorite’.

Iš šio tipo veiksmažodžių bendraties padaroma labai daug **daiktavardžių** su prie-saga *-ēī-snā* (rašoma *ī*, *ij*, *i*):

ī – *billīsna* ‘bylojimas’, *preibillīsna* ‘prižadėjimas’, dat. *preibillīsnai*, acc. *nadruwīsnan* ‘tikėjimąsi’, *podruwīsnan* ‘tikėjimą, viltį’, gen. *engraudīsnas* ‘pasigailėjimo’, acc. *eng-raudīsnan*, *klantiśnan* ‘keiksmą’, *perklantiśnan* ‘pasmerkimą’, *quoitiśnan* ‘geidulį’ *po-quoitiśnau* (kl. vt. *poquoitiśnan*) ‘pageidimą’, *labbaiquoitiśnan* ‘gerai norėjimą (geidimą)’, *lailīsnan* ‘kankinimą’, *pominīsnan* ‘paminėjimą’, *isranckīsnan* ‘išgelbėji-mą’, *seggīsnan* ‘darymus’, *dinkausegīsnan* ‘dėkui sakymą’, *labbasegīsnan* ‘geradary-bę’, *absergīsnan* ‘apsergėjimą’, *skalliśnan* ‘prievołę’, *stalliśnan* ‘stovėjimą’, gen.

² Prūsų kalboje neveikiamieji dalyviai tėra būtojo laiko, jie savo daryba nesiskiria nuo kitų baltų kalbų. Dėl esmojo laiko dalyvių nėra vieningos nuomonės. Kaip beinterpretuotume formą nom. pl. fem. *poklausīmanas* ‘išklausomos’, ar laikytume ją dalyviu, ar būdvardžiu, ji neabejotinai prieš formantą *-man* -turi bendraties priesagą *-ī-*.

perstallīsnas ‘viršininkystės’, *emprijki stallīsnan* ‘pasipriešinimą’, *auschaudīsnan*, *auschaudisinan*, *ausaudīsnan* ‘pasitikėjimą’, *tuldīsnan* ‘džiaugsmą’, *powackīсна* ‘pašaukimas’, *epwarrīsnan*, *epwarīsnan* ‘pergalę’, *powartīsnan* ‘pataisymą’, *weldīsnan* ‘veldinį, palikimą’, *prewerīsnan* ‘reikmę’;

ij – acc. pl. *billijsnans* ‘bylojimus, pasakymus’, *engraudijsnan* ‘pasigailėjimą’, *po-klausijsnan* ‘paklausymą’;

i – *pobrandīsnan* ‘pasunkinimą’, *endirisna* ‘įžiūrėjimas’, *minīsnan*, *menīsnan*, *menīssnan* ‘minėjimą’, *pominīsnan* ‘paminėjimą, at(si)minimą’, *segisna* ‘veikla’;

Priesagos balsį *ī* išlaiko ir išvestiniai būdvardžiai su priesaga *-ī(vi)ng-* ar iš jų padaryti žodžiai: *druwīngin* ‘tikinti’, *engraudīwings* ‘gailestingas’, *kalsīwingiskan* ‘skambiai’, *kaltzīwingiskai* ‘skambiai’, *preistallīwingi* ‘priderama’, *prewerīngiskan* ‘reikmę’.

1.1.2. Esamojo laiko kamienui būdingos priesagos *-ē-* ir *-ā-* (apie retkarčiais pasitaikančią priesagą *-ī-* žr. toliau 1.1.2.4). Nustatyti kokį nors dėsningumą, kada vartojama viena ar kita priesaga, nepavyko. Tiesa, yra veiksmažodžių, užrašytų tik su viena arba kita priesaga, tačiau daugiau formų turintys žodžiai gali būti vartojamai abiejopai, regis, be kokio pastebimo reikšmės skirtumo, plg.:

Da vnser Herr Christus spricht Marci am letzten – *Kāigi nouson Rikijs Kristus b i l l ē Marci en pansdaumannien* ‘Kaip mūsų viešpats Kristus bylo Morkaus paskutiniame’ III 61/9; *Da vnser Herr Christus spricht Marci am Letzten* – *Kāigi Nou-son Rikijs Jesus Christs bille / prei Markon en pansdaumannien* ‘Kaip mūsų viešpats Jėzus Kristus bylo prie Morkaus paskutiniame’ 59/12;

Was s a g t nun Gott von diesen Gebotten – *Ka billā tēnti Deiws esse wis=sans schins Pallaipsans?* ‘Ką bylo dabar Dievas apie visus šiuos paliepimus?’ III 37/8; *So spricht S. Paulus* – *Tūt billa Swints Pauli* ‘Taip bylo šventas Paulius’ 103/4.

Vis dėlto visose užfiksuotose ir vienaskaitos, ir daugiskaitos formose dažnesnė esamojo laiko priesaga yra *-ē-* (pavyzdžius žr. toliau 1.1.2.1).

Dėl priesagos dvejojumo, matyt, vengiant dar didesnės įvairovės, po lūpinių ir gomurinių priebalsių *ā* beveik niekad nevirsta *ū*. Žinomas tik vienas toks atvejis – *gīwu* ‘gyveni, gyvuoji’ (greta *giwassī* ‘gyveni’, *giwa* ‘gyvena’, *giwammai* ‘gyvename’, *popaikā* ‘apgauna, pavilioja’, *perweckamai* ‘apšaukiame, paniekiname’). Tiesa, šis veiksmažodis galėtų turėti ir nekintamąją priesagą *-ā-* arba *-ō-*. Tokiu atveju jau būtų du veiksmažodžiai – **gīwī-* ir **gīwā-* (: lie. *gyvúoti*, plg. Mažiulis PKEŽ I)³.

1.1.2.1. Asmenuojamosios esamojo laiko formos po priesagos gali turėti galūnius formantus arba jų neturėti (nulinė galūnė). Šiuo požiūriu skiriasi vienaskaitos ir daugiskaitos asmenų formos.

³ Jei sutiktume su V. Mažiuliu, kad *giwassī* yra šakninio veiksmažodžio **gītvei* forma (PKEŽ 375), iš sudarytosios paradigmos atskiltų dar trečiasis veiksmažodis. Tokiu atveju liktų nebeaišku, kur dėti 1 pl. *giwammai*, nes jis netiktų nei prie šakninių (tuomet lauktume *giwimmai*), nei prie priesagos *ā* ar *ō* veiksmažodžių (po lūpinio priebalsio jie turėtų išvirsti *ū*).

Vienaskaitos visų trijų asmenų formos dažniausiai nesiskiria ir turi nulinę galūnę:

-ē-

1. *emprijkin bille* 'prieštarauju, -i, a', *paskulē, paskollē* 'raginu'.

1.2.3. *druwē* 'tikiu, -i, -i', 1. 3. *druwe, drowe*, 2. *etwēre* (daugelis tyrinėtojų čia išvelgia klaidą, ppr. taisoma į *etwere*; gal geriau taisytina į *etwerē*?).

3. *budē* 'budi', *milē, mile* 'myli', *wargē* 'skaudina', *giwe* 'gyvena', *dergē* 'nekenčia', *quoitē* 'nori' (1.2.3. *quoi?*), *seggē, segē, segge* 'daro', *pallapse* 'geidžia', *kāimaluke* 'atlanko', *stallē, stalle* 'stato', *perstallē, perstalle* 'vadovauja', *emprikistallaē* 'prieštarauja'⁴, *auschaudē* 'pasitiki', *enwackē* 'įkviečia', *preiwackē* 'prikviečia'.

-ā-

2. *gīwu* 'gyveni', 3. *giwa* 'gyvena', *kaltzā, kelsāi* 'skamba', *quoitā* 'nori', *popaikā* 'apgaudinėja', *stallā* 'stato'.

Tik gana retais atvejais vienaskaitos asmenys po priesagos turi tam tikrus galūnius formantus – antrojo asmens *si, sei, se*, trečiojo asmens *-ts*:

2. *druwēse* 'tiki', *giwassi, gīwasi, giwassi* 'gyveni', *seggēsei* 'darai',

3. *poquoitēts* 'geidžia'.

Pirmojo asmens formos, besibaigiančios priesaga (infinityvo) *-ī-*: *billi* 'bylau', *emprikinblli* 'prieštarauju', *drowy* 'tikiu' (tiesa, ši *-i-* galima interpretuoti ir kaip infinityvo priesagos skverbimasi į prezentinę paradigmą, žr. dar 1.1.2.4.).

Daugiskaitos galūnės paprastai jungiasi a t e m a t i š k a i:

-ē- – 1. *klantemmai* 'prisiekiamo', *perklantemmai* 'išduodame', *klausēmai* 'klausome', *giwemmai* 'gyvename', *druwēmai* 'tikime', *aupaickēmai* 'nuviliojame', *paikemmai* 'apgaudinėjame', *seggēmai* 'darome', *stallēmai* 'statome', *enwackēmai* 'įkviečiame'; 2. *druwētei* 'tikite', *quoitēti* 'norite', *seggēti* 'darote', *stallēti* 'statote';

-ā- – 1. *giwammai* 'gyvename', *quoitāmai* 'norime', *perweckamai* 'apšaukiame, paniekiname'.

Galbūt tematinėmis galima laikyti tik dgs. 1. *enwackēimai* III 29/5 'įkviečiame'. Tiesa, abiem atvejais esamasis laikas atlieka konjunktyvo ar optatyvo funkcijas (plg. ir tame pačiame sakinyje esantį tokios pat struktūros denominatyvą *waidleimai* III 29/3 'žyniaujame'):

das wir bey seinem Namen nicht ... Zeubern / Liegen oder triegen / Sondern den selben inn allen nöthen Anruffen – kai mes sen tennēison emnen / ni ...waidleimai / addermēntimai bhe paikemmai / Schlait stansubban en=wissai nautei enwackēimai 'kad mes su jo vardu bedievystę nevarytume, ...nežyniautume arba nemeluotume bei neapgautume, bet tą patį visoje bėdoje (i)šauktume'.

⁴ Tarp veiksmažodžio **stal-ī-* formų su įvairiais priešdėliais yra diatezinis reikšmės skirtumas: 'stovėti', 'vadovauti' (*'priešais stovėti') || 'atlikti', 'prieštarauti' (*'statyti').

1.1.2.2. Veikiamųjų esamojo laiko dalyvių formos įvairuoja. Jos gali turėti tiek prezentinį kamieną su priesaga *-ā-*, tiek ir infinityvo kamieną su priesaga *-ī-*. Dalyvio formantas *-nt-* paprastai jungiasi a t e m a t i š k a i:

-ā- – *schkellānts, skellants* ‘skeląs, skolingas’, pl. *skellāntei, skellāntai* ‘skolingi’, *giwāntei* ‘gyvenantys’;

-ī- – gen. *niaubillintis* ‘nekalbančio’, dat. *nianbillintai* ‘nekalbančiai’, acc. *nidruwīntin* ‘netikinti’. Tik *warguseggīentins* ‘piktai darančius’ galėtų būti interpretuojamas ir kaip **segijantins*.

1.1.2.3. Kadangi lingvistinėje literatūroje esamojo laiko formos, besibaigiančios *-ē* ar *-ā*, paprastai kildinamos iš t e m a t i n i ū **-ēja-* ar **-āja-* (žr. 1.3), stengtasi rasti kokių nors ryškesnių t e m a t i z a c i j o s pėdsakų. Kaip jau matėme iš pavyzdžių, ir asmenuojamųjų, ir neasmenuojamųjų formų galūnės ar formantai paprastai jungiasi atematiškai. Tematinių ar į jas panašių formų rasta vos pora – tai daugiskaitos pirmojo asmens forma *enwackēimai* (greta *enwackēmai*) [=en-wak-ē-j-imai?], gal dar ir dalyvis *warguseggīentins*, tačiau jis turi ne esamojo laiko, bet bendraties priesagą.

Nebūtinai laikytina tematine ir trečiojo asmens forma *kelsāi*. Ji gali būti aiškina ma kaip turinti prišlijusį *-i* po ilgo galūnės balsio. Tokį *-i* gali turėti ne tik veiksmažodžiai, bet ir vardažodžiai, pvz., *mensai* ‘mėsa’, *giwei* ‘gyvenimas’ (fonetikos ar rašybos dalykas?).

1.1.2.4. Kaip jau žinome, infinityvo kamienas buvo labai ‘agresyvus’. Jį turi ne tik neveikiamieji, bet ir veikiamieji būtojo laiko dalyviai (1.1.1), formų su bendraties priesaga *-ī-* gali turėti net veikiamieji esamojo laiko dalyviai (1.1.2.2). Galimas dalykas, kad infinityvo kamienas skverbėsi ir į asmenuojamąsias esamojo laiko formas. Be įprastinių formų su priesagomis *-ē-* ir *-ā-*, rasta pora pavyzdžių ir su *-ī-*. Tai *stalli* ‘stovi’ (greta *stallē, stalle, perstallē, perstalle, emprīkistallaē*) ir *seggītei, seggijtei* ‘darote’ (greta *seggēmai, seggēti*). Kad *stalli* III 105/21 yra esamojo laiko forma, abejonių ne kyla: *Denn also stehet geschrieben – Beggi titet stalli peisāton* ‘Nes šitaip stovi parašyta’. Tačiau minėtosios prezentinėmis laikomos daugiskaitos formos (žr. Endzelīns DI 302; Mažiulis PKP II 264) kelia abejonių. Pavyzdžiui, 2 pl. *seggītei* III 95/14 pavartota tokia sakinyje: *sondern als die knechte Christi das jr solchen willen Gottes thut von hertzen – schlāits kaigj stai waikui Christi kai ious stawīdan quāitin Deiwas seggītei esse sīran* ‘bet kaip tie bernai Kristaus, kad jūs tokią valią Dievo darote (t. y. darytumėte) nuo širdies’. Chr. S. Stangas taip pat abejoja, ar *seggītei* ir *seggijtei* tikrai yra indikatyvo formos (Stang Vergl. Gr. 351). Jei tai tikrai ne imperatyvo, o prezenso formos, jas drauge su *stalli* reikėtų interpretuoti kaip atsi radusias veikiant infinityvui.

1.1.3. Būtojo laiko formų labai nedaug. Jos mažai skiriasi nuo prezentinių. Taip pat būdingos priesagos *-ē-* ir *-ā-*, tik esamajame laike dažnesnė priesaga *-ē-*, o būtajame – *-ā-* (po priesagos *-ā-* trečiajame asmenyje gali prisijungti *-ts*):

-ā- – 1. *billai* 'bylojau', 3. *billa, byla, bela, billāts, belats, bilats, bylaczt* 'bylojo', 3. *widdāi* 'matė', 3. *endeirā* 'įžvelgė';

-ē- – 3. *billē* 'bylojo'.

Gaila, kad visai neturime daugiskaitos formų, kurios paliudytų ar paneigtų galūnės ir priesagos jungimosi būdą. Kadangi trečiojo asmens formantas *-ts* jungiasi tiesiai po priesagos, tai ir formas su *-āi* nebūtinai reikėtų laikyti sutrumpėjusiomis iš **-āiā-* (dėl formų su *-āi* žr. dar 1.1.2.3).

1.2. Aprašomojo tipo prūsų kalbos veiksmažodžiai lietuvių (ar latvių) kalboje atitinka įvairius darinius.

1.2.1. Struktūriškai artimiausi yra veiksmažodžiai su priesagomis lie. *-yti, -o, -ė, la. -īt, -u, -īju*: **del-ī-* 'dalyti': lie. *dalýti, dalinti*, la. *dalīt*; **klaus-ī-* 'klausyti': lie. *klausýti*, la. *klàusīt*. Lietuviški mišriojo tipo veiksmažodžiai su priesaga *-yti, -o, -ė* gali būti gretinami su prūsiškaisiais atitikmenimis ne tik dėl bendraties priesagos *-ī-*, bet ir dėl esamojo bei būtojo laiko priesagų *-ā-* ir *-ē-*, nepaisant to, kad jų distribucija kiek skiriasi.

1.2.2. Gana artimi ir rytų baltų dariniai su priesaga **-ā-* – lie. *-ó-ti, -o, -ó-j-o, la. -āt, -u, -āju*: **bil-ī-* 'byloti', *perbilliton* 'atsakyti, nesutikti': lie. *bylóti*. Lie. *bylóti* galima laikyti tokiu pat perdirbiniu, kaip ir pr. *laikūt*, es. 1. *lāiku, lāikumai* (: lie. *laikýti, la. lāicīt*) ar **mais-ā-*⁵ (: lie. *maišýti, la. mąisīt*) – jie visi gali turėti apibendrintą priesagą **-ā-*.

1.2.3. Ypač dažnai nagrinėjamųjų veiksmažodžių atitikmenys rytų baltų kalbose turi bendraties priesagą **-ē-* (lie. *-ė-*, la. *-ê-*): **bud-ī-* 'budėti': lie. *budėti*; **mīl-ī-* 'mylėti': lie. *mylėti*, la. *mīlēt*; **min-ī-*: lie. *minėti*; **serg-ī-* 'sergėti': lie. *sėrgėti*; **skal-ī-* / **skel-ī-* 'skelėti, privalėti': lie. *skelėti*; **veld-ī-*: lie. *veldėti*; **vid-ī-* 'matyti': lie. *-vydėti*, gal ir **(en)dīr-ī-* '(į)žiūrėti': lie. *dyrėti*.

1.2.4. Prūsų veiksmažodžiai su priesaga *-ī-* gali atitikti rytų baltų kalbų veiksmažodžius su priesagomis lie. *-in-, -en-, la. -inâ-*: **(en)graudī-* '(pa)gailėti': lie. *graudinti*; *kabī-* 'kabinti': lie. *kabinti*, la. *kabinât*; **(er)naun-ī-* '(at)naujinti': lie. *naūjinti*; *kait-ī-* 'kurstyti': lie. *kaitinti*; **warg-ī-* 'skaudinti': lie. *vārginti*; **(eb)zentl-ī-* '(pa)ženklinti': lie. *žėnklinti*, **gīv-ī-* 'gyventi': lie. *gyvėnti*.

Lietuvių kalboje, jos tarmėse gana dažnas priesagų *-yti* ir *-inti* įvairavimas, pvz., *mókyti / mokinti, gesinti / gesýti* ir pan. Tokiu įvairavimu galima aiškinti ir kai kuriuos prūsiškus veiksmažodžius, kurių paradigmoje užfiksuotos dvejopos formos – ir su priesaga *-ī-*, ir su *-in-*, pvz.: **brand-in-/*brand-ī-* 'sunkinti' (: lie. *brandinti*) – *po-brandints, po-brandinsnan / po-brandišnan, po-brandisnan*; **min-in-/-ī-* (: lie. *minėti, la. minēt*) – *menentwey / auminius, minisnan, menisnan, menissnan, pominišnan, pominisnan*; **(iz)rank-ī-/-in-* '(iš)gelbėti' – *isrankīt, isrankiūns, isrankeis, isrāikilai, is-*

⁵ Tokį veiksmažodį leidžia rekonstruoti dalyvinės kilmės būdvardis *maysotan* E 466 'margas'.

rankisnān / isrankinna; **swint-in-/ī-* (: lie. *švéntinti*) – *swintintwey, swyntints*, 3. *swintina, swintinai, swintinnuns swintinons / swyntits*; **swaikst-in-/ī-* ‘šviesti’ – *erschwāigstinai, poswāigstinai / erschwāistiuns*; **vart-in-/ī-* ‘kreipti, versti’ – *wartint, wartinna / powartisnān*; **po-tauk-in-/ī-* ‘pažadėti’ – *potaukinons, potaukinsnas / potaukisnān*.

Dvejopos kai kurių veiksmažodžių formos atstatomos ir lingvistinėje literatūroje, pvz., **swaikst-in-/ī-* ‘šviesti’, žr. PKEŽ III 126–127. Apie tokių formų senumą, remdamasis etimologine medžiaga, V. Mažiulis gana plačiai kalba PKEŽ I 294 t. prie *etbaudinnons*. Formą su *-in-* laiko laiko jis naujesne. Taip manoma ir kitur, pavyzdžiui, kalbant apie *isrankinna*, PKEŽ I 47 rašoma: „Ši forma suponuoja pr. verb. (inf.) **izrankin-tvei* ‘išgelbėti’, atsiradusį matyt vietoj gretimės (dial.) ir senesnės lyties pr. verb. (inf.) **izrankī-tvei* ‘t.p.’“.

1.2.5. Dauguma aptariamojo tipo pavyzdžių rytų baltų kalbose neturi atitikmenų, bent jau tokių patikimų, kad būtų galima kalbėti ne vien apie giminišką šaknį ar apie panašų darybos modelį, bet ir apie bendrą darybą bei kilmę. Tai **derg-ī-* ‘neapkęsti’ (: lie. *dérgti, diřgti, dērgėti, -ėja*, la. *dergties, deřdzētiēs*), **druw-ī-* ‘tikėti’, **kals-ī-/kels-ī-* ‘skambėti’, **klant-ī-* ‘prisiekti, keikti’ (kurš. > la. *klentēt* ‘keikti’), **kvait-ī-* ‘norėti’, **lail-ī-* ‘kankinti’ (: la. *liēlitiēs* „didžiuotis“, lie. *leilėti* „plonėti, laibėti“), *(*pa*)*laips-ī-* ‘geisti’, **lauk-ī-* ‘ieškoti’ (: lie. *lūkėti*, la. *lūkuot*), **kaima-lūk-ī-* ‘lankyti’, **paik-ī-* ‘apgaudinėti, pavilioti’ (: lie. *peikti*), **seg-ī-* ‘daryti, veikti’, *(*pa*)*skul-ī-* ‘(pa)raginti’ (iš **skāl-ī-*?), **stal-ī-* ‘stovėti’, **au-šaud-ī-* ‘pasitikėti’, *(*per*)*ten-ī-* ‘(už)trukti, (už)tęsti’, *(*en*)*tens-ī-* ‘(į)traukti’ (: lie. *tąsyti?*), **tuld-ī-* ‘džiaugtis’, **tus-ī-* ‘tylėti’, **vak-ī-* ‘kviesti, šaukti’, *(*ep*)*var-ī-* ‘pergalėti’ (: la. *varēt* ‘galėti’), *(*pra*)*ver-ī-* ‘praversti, būti reikalingam’ (: žem. *praverėti* ‘t.p.’), *(*et*)*ver-ī-* ‘(at)verti’ (: lie. *vėrti*, la. *vērt*).

1.3. Visiškai akivaizdu, kad, nepaisant skirtingo tipo struktūrinių atitikmenų rytų baltų kalbose, visi aptartieji prūsų kalbos veiksmažodžiai su kintamosiomis priesagomis *-ī/-ē/-ā-* sudaro vieningą morfologinį tipą. Tačiau lingvistinėje literatūroje jie interpretuojami toli gražu nevienodai.

1.3.1. Bendratis priesaga **-ī-* lingvistinėje literatūroje atstatoma įvairiai. Dažniausiai ji fonetiškai kildinama iš **-ē-*. V. Mažiulis, paprastai remdamasis ankstesnių autorių (R. Trautmano, J. Endzelyno, Chr. S. Stango, V. N. Toporovo, V. Šmolstygo ir kt.) darbais, dažniausiai atstato bendratis su priesaga *-ē-*. Pavyzdžiui, kalbant apie veiksmažodį *druwīt*, PKEŽ I 234–235 rašoma, kad „inf. lytis *druv-ē-* išvirto į **druv-ī-* ir sutapo su *ī(īo)*-kamine inf. **ī-*“ (taip aiškinamas ir praes. 1 sg. *drowy* II atsiradimas). Tokia rekonstrukcija gali būti visiškai suprantama tais atvejais, kai ir rytų baltų (kartais ir slavų) kalbų atitikmenys turi priesagą *-ē-*, ypač jei prūsų bendraties formos neužfiksuotos. Taip PKEŽ atstatomos bendratys **budētvei* („kartu su lie. *budėti*, s.sl. *bǫdēti* ir kt. suponuoja balt.-sl. **budē-*“ I 162), iš *endeirīt, endyrītwei* – **dīrētvei* I 264, iš *milijt* (12x!) – **mīlē-tvei* III 138–139 ir pan. Tačiau priesaga *-ē-* rekonstruojama ir tada, kai lietuvių ar latvių kalbose patikimų atitikmenų nėra (**dergētvei* I 197,

**klantētvei* II 209, **kvaitētvei* II 331, **laukē-tvei* III 48–49, **mazētvei*, **palapsētvei* III 215–216, **paskālētvei* III 329 ir kt.) ar atitikmenys turi kitokias priesagas (iš *giwīt* atsatatoma **gīvētvei* I 376, iš *billīt*, *billītwei*, *perbilliton* – **bilētvei* I 140). Netgi tuo atveju, kai rytų baltų atitikmenys turi bendraties priesagą *-ī-, rekonstruojama priesaga *-ē-, pvz., *klausiton* kildinama iš **klaus-ē-* (žr. Toporov IV 49; Mažiulis PKEŽ II 212; tačiau Schmalstieg OP 204 atstato bendraties priesagą -ī-).

Priesaga *-ī- išvelgiama labai retai. Pavyzdžiui, veiksmažodžio **del-ī-* ‘dalyti’ beveik visų tyrinėtojų darbuose bendratis rekonstruojama su priesaginiu -ī- (plg. Toporov I 328; Mažiulis PKEŽ I 195 ir lit.). Be to, PKEŽ atstatoma **svaikstī-tvei* I 287, balt.-sl. **izrankī-* (: la. *izruocīt*) II 47, **zenlītī-tvei* I 245 ir *paikītvei* III 210–211. Veiksmažodis **del-ī-* turi atitikmenų su -ī- ar ją atitinkančia priesaga ne tik baltų, bet ir tolimesnėse indoeuropiečių kalbose: lie. *dalýti*, *dalinti*, la. *dalīt*, rus. *до́лѣтъ*, s. ind. *dālayati* ‘skaldo’. Tačiau atstatant bendraties priesagą, regis, daugiau reikšmės turi ne tiek struktūriniai giminių kalbų atitikmenys, kiek rekonstruojamos esamojo laiko formos, žr. 1.3.2.3.

Atstatant iš bendraties padarytų formų priesagas, iš esmės laikomasi tų pačių principų. Sakysim, aptardamas neveikamąjį būtojo laiko dalyvį *enkaitītai* ‘įkurstyti’, V. Mažiulis jo priesagą -ī- kildina iš -ē-, veiksmažodį siedamas su lie. *kāitėti* ‘kaisti’, la. *kāitēt* ‘degti, deginti’ (žr. PKEŽ I 268 ir lit.). Nors būtojo laiko dalyviai praktiškai visuomet užrašyti su -īuns (-iuns, -ijuns), net ir juose neretai rekonstruojama -ē-vuns, pvz., *isrankīuns* iš **izrankē-vuns*, Mažiulis PKEŽ II 47. Tačiau dalyvyje *ebsentliuns* ir liepiamosios nuosakos formoje *engraudīs* istoriškai atstatoma priesaga -ī (PKEŽ I 245, 265–266). Taip elgiamasi todėl, kad šių veiksmažodžių esamojo laiko formos buvo suponuojamos -ija-kamienės (žr. 1.3.2.4).

1.3.2. Esamojo ir būtojo laiko formos su priesagomis -ē- ir -ā- paprastai kildinamos iš tematinų *-ēja- arba *-āja-, resp. *-ējā- arba *-ājā-. J. Endzelynas šio tipo veiksmažodžius taip pat laiko ējo-kamieniais (ējo-celmi, žr. Endzelīns DI 138). Pavyzdžiui, V. Mažiulis PKEŽ III 138–139 atstato tokią III katekizmo paradigmą: „praes. **milē* / praet. **milē* / inf. **milī-tvei* < pr. **mīlējā* / **mīlējā* / **mīlē-tvei* (iš balt. **mīli* / **mīlējā* / **mīlē-*)“. Manoma, kad esamojo laiko -ē- esąs sutrumpėjęs iš **ēja*, o tematizacija atėjusi iš būtojo laiko, plg. „praes. 3 sg. *giwe* ‘lebet (lebt) – gyvena’ III 83₁₁ [53₁₆]. Yra matyt iš (praes. 3 sg. / pl.) **gīvē-ja* resp. (inf.) **gīvēt* / **gīvēt-vei* ‘gyventi’, kurio prezentinis *-ēi- gali būti ir iš praet. atėjęs, plg. pvz., lie. *tēka tekėjo tekėti* arba *tyli tylėjo tylėti, r̃ši* (dial. *ryšėja*) *ryšėjo ryšėti* ir pan.“, žr. PKEŽ I 376–377. Chr. S. Stangas (Vergl. Gr. 351) mano daugiskaitos formas -ē-mai, -ē-ti atsiradus naujai pagal 3 a. -ē.

Reikšmingiausios analizei – esamojo laiko formos. Ne vien dėl to, kad jų yra daug daugiau pavyzdžių, bet ir dėl to, kad jos yra raktas struktūros tipui nustatyti ir jo raidai tirti.

1.3.2.1. Esamojo laiko formos su priesaga -ē- aiškiai siejamos su tokia pat bendraties priesaga. Tai gali būti suprantama iš sugretinimų arba pasakoma tiesiai. Daug kartų greta pateikiamos esamojo laiko ir bendraties formos su ta pačia rekonstruota priesaga (be jau anksčiau cituotų pavyzdžių, plg. dar *pallapse* – **palapsē* < **palaipsēja*, *palapsītvei* ‘geidauti’ iš **palapsētvei*, PKEŽ III 215–216). Remiantis esamojo laiko forma *budē*, PKEŽ I 162 teigiama, kad „kartu su lie. *budėti*, s.sl. *bǫdēti* ir kt. suponuojama balt.-sl. **budē*“. Kita vertus, rekonstruojant bendraties priesagą *-ī-, jau reikalauja paaiškinimo esamojo laiko formos su priesaga -ē-.

1.3.2.2. Esamojo laiko formos su priesaga -ā- irgi siejamos su tokia pat bendraties ir būtojo laiko priesaga, pvz., greta *kaltzā*, *kelsāi* ‘skamba’ PKEŽ II 99 rekonstruojama **kalsātvei* ir **kalsājā*, nors bendraties -ī- aiškiai liudija vediniai *kaltzīwingiskai*, *kalsīwingiskan* ‘skambiai’ (plg. dar Schmalstieg OP 205, kur veiksmazodis struktūriškai gretinamas su lie. *murksóti*, *murkso*).

1.3.2.3. Jeigu esamajame laike užfiksuota formų su abiejų tipų priesagomis, tyrinėtojai arba stengiasi šį dalyką nutylėti, arba bando turimas formas kaip nors paaiškinti pagal įprastinius rytų baltų kalbų modelius. Kartais viena priesaga laikoma senesne, kita – naujesne. Sakysim, veiksmazodį **kvaitītvei* ‘norėti, geisti’ V. Mažiulis kildina iš **kvaitētvei* ir laiko vediniu iš **kvāitis* ‘noras, geismas’. Esamojo laiko formas jis mato dvejopas – **kvaitī* (iš II *quoi*) ir **kvaitēja* (iš III *kvaitē*), kurias lygina su lie. *pēni* ir *penėja*. Formos III *quoitā*, *qouitāmai* esančios vėlyvesnės, atsiradusios po priesagos *ē virtimo -ī- (plg. *billīt*), žr. PKEŽ II 331. Kitais atvejais vengiama priesagos dvejopumo, padalijant vieną leksemą į dvi ar net daugiau. Be jau minėto veiksmazodžio **gīwī-* (1.2.2), čia dar galime paminėti deverbatyvo **paik-ī-* (apie darybą žr. 1.3.2.4) prezentines formas. V. Mažiulis, negalėdamas įsivaizduoti dvejopų esamojo laiko priesagų -ē- ir ā (*paikemmai* ir *popaikā*), siūlo *paikemmai* interpretuoti kaip **paikāmai*, tik vėliau iš **paikāmai* pagal *druwēmai* atsiradęs **paikēmai*. Taigi forma *paikemmai* aiškinama gana sudėtingai: „vėliau infinityvo segmentu pr. (III) *-ī-tvei sutapusiam su pr. (III) *-ī-tvei < *-ē-tvei, galėjo atsirasti ir forma (praes. 1 pl.) pr. (III) **paikēmai* ...“ (žr. PKEŽ III 210–211 ir lit.).

Kad aprašomojo tipo veiksmazodžiai greta gali turėti dvi priesagas, regis, yra pastebėjęs ir pripažinęs tik V. Toporovas, analizuodamas veiksmazodį *quoitē* (**kvait-ī-*), žr. PJ IV 386.

1.3.2.4. Dar didesnės teorinių samprotavimų galimybės, kai esamojo laiko formos neužfiksuotos. Atstatant bendraties priesagą -ī-, dažniausiai manoma, kad esamasis laikas yra buvęs *ija*-kamienis. Tokiais atvejais atsiremiamas arba į etimologinius atitikmenis, arba į priesagų -ī- ir -in- kaitą. Analizuojamas veiksmazodis **del-ī-* PKEŽ I 195 gretinamas su lie. *dalýti*, kuris esamajame laike gali būti ne tik *dālo*, bet ir *dalija*, t. y. veiksmazodis gali turėti ne kintamąją priesagą. Taip pat PKEŽ I 287 atstatoma **svaiktī-tvei*, struktūriškai gretinant šį veiksmazodį su lie. *dūmy-ti*, *dūmij-a*,

dūmij-o, nes kaip šalia *dūmy-ti* yra *dūmin-ti*, taip šalia pr. **svaikstī-tvei* bus buvęs ir pr. **svaikst-intvei* (pastarasis teiginys apie dvejopas prūsų priesagas nekelia abejonių, žr. 1.2.4). Deja, *iġa*-kamienių esamojo laiko formų visai nėra užfiksuota, vienintelis jas netiesiogiai liudijantis pavyzdys galėtų būti nebent liepiamosios nuosakos forma *del-lieis* (PKEŽ I 195 ji rekonstruojama **delijais*, tačiau ją būtų galima interpretuoti ir kaip **delīs > del^eīs*). Tačiau **naun-ī-* (iš *ernaunīsan*), tiesa, abejodamas, V. Mažiulis PKEŽ I 287 kildina iš **naunētvei*, nors jis gretinamas su lie. *naūjinti*, *naujėti*.

1.3.2.5. Retos esamojo laiko formos su priesaginiu *-ī-* aiškinamos pusiau fonetiškai, pusiau morfologiškai. Pavyzdžiui, praes. 1 sg. *drowy* II atsiradimas PKEŽ I 234–235 aiškinamas taip: kai bendraties lytis **druv-ē-* išvirtusi į **druv-ī-* ir sutapusi su „*ī(ġo)*“-kamiene inf. **ī-*“, tai buvęs pertvarkytas ir *ēġo*-kamienis esamasis laikas.

1.3.2.6. Esamojo laiko formų interpretavimas ir su juo susijusi bendraties rekonstrukcija dažnai siejama su d a r y b a.

Daugelis nagrinėjamųjų pavyzdžių laikomi d e n o m i n a t y v a i s. Tokiu atveju esamojo laiko priesagą *-ē-* ar *-ā-* gali būti siejama su pamatinio vardažodžio kamieniu, pvz.: *milijt* ‘mylėti’ iš balt. **mīlē* ‘meilybė (meilumas), mielybė (mielumas)’ PKEŽ III 138–139, *poskulīt* (**pa-skāl-ī-*) ‘raginti’ iš **skālē* ar **skālā* ‘skola’ III 328–330. Tiesa, kai kurie veiksmažodžiai tikrai galėtų būti padaryti iš vardažodžių, pvz., **(er) naunītvei* ‘(at)naujinti’ (pagal *ernaunīsan* = **ernaunīsnan* ‘atnaujinimą’) iš *nauns* ‘naujas’, plg. lie. *naūjinti*, *naujėti* (PKEŽ I 287) ar **rik-ī-* ‘viešpatauti’ (pagal *rikisnan*) iš **rikīs* (**rikijas*). Tačiau daugelio aptariamųjų žodžių, nors ir darybiškai susijusių su vardažodžiais, darybos kryptis greičiau galėtų būti priešinga. Ypač taip manytina tais atvejais, kai giminiški vardažodžiai turi abstrakčią reikšmę. Be jau anksčiau minėto *milijt*, tai pasakytina ir apie *giwīt* ‘gyventi’, kuris laikomas denominatyvu iš **gīvē* ‘gyvenimas’, žr. PKEŽ 376 ir lit.

Tik kai nėra giminiško vardažodžio, veiksmažodis laikomas d e v e r b a t y v u. Kamieno rekonstrukcija susijusi su darybine reikšme. Laikant veiksmažodį i t e r a t y v u ar k a u z a t y v u, susidaro reta galimybė bendraties priesagą *-ī-* laikyti sena. Sakysim, PKEŽ I 276–277, III 210–211 iteratyvais laikomi veiksmažodžiai **(en)tens-ī-* ‘(į)traukti’ (iš **tens-* ‘traukti’), **paik-ī-* ‘apgaudinėti, vilioti’ (iš **peik-/pik-* ‘priešiškai elgtis’), išvelgiant tokį pat struktūrinį modelį, kaip lie. *smaigyti*, *smaigo*. Taigi rekonstruojama bendraties priesaga *-ī-*, tačiau susidaro sunkumų aiškinant esamojo laiko priesagą *-ē-*. Kauzatyvu laikomas **min-ī-* ‘pavadinti, paminėti’ [iš **min-/men-* ‘(atsi)minti, (pri-si)minti’] (žr. PKEŽ III 126–127), nepaisant to, kad atitikmenys giminiškose baltų ir slavų kalbose turi priesagą **-ē-* – lie. *minėti*, la. *minēt*, s.sl. *pomēti*.

Kitais atvejais visoms veiksmažodžio formoms rekonstruojama priesaga *-ē-*. Taip aiškinamas veiksmažodis **klant-ī-* ‘keikti’ (iš vak. balt. **klent-* ‘prakeikti, prisiekti’ PKEŽ 209–211), **serg-ī-* ‘sergėti, saugoti’ (pagal daiktavardį *absergīsnan*, kuris padarytas „iš inf. kamieno **absergē-* = lie. *apsėrgėti* ‘apsaugoti, apginti, pasirūpinti’, suponuojant

balt. **serg-*/**sirg-* ‘saugoti’ resp. ‘būti saugomam’, žr. PKEŽ I 42–44) ar intensyvais laikomi **lauk-ī-* ‘ieškoti’, **lūk-ī-* ‘lankyti’, **skāl-ī-* ‘raginti, reikalauti’, siejant juos su lie. *lūkėti*, *skolėtis* ‘reikalauti skolos’, žr. PKEŽ III 48–49, 328 t.⁶

1.3.3. Kaip matome, beveik visais atvejais (gal išskyrus tik **paik-ī-*) suponuojamos nekintamosios priesagos visose veiksmažodžio formose⁷. Iš jų didžiausia pavyzdžių dalis rekonstruojama su priesaga *-ē-. Tačiau rastieji pavydžiai tokios rekonstrukcijos neparemia. Iš daugybės argumentų galima pakartoti šiuos svarbiausius:

Nė viename katekizme nėra nė vienos formos su -ē- **bendratyje** ar iš jos padarytose formose (dalyviuose, imperatyve, daiktavardiniuose abstraktuose). Kaip rodo nevienodi *ē ir *ī užrašymai katekizmuose, *ē prūsų kalboje neturėjo būti visiškai pavirtęs ī. Juo labiau jis negalėjo būti sutapęs su -ī-, kuris buvo išvirtęs diftongoidu -ēī-.

Esamajame laike ē paprastai nevirsta ī, išskyrus keletą negausių pavyzdžių, kuriuos galima įvairiai interpretuoti (žr. 1.1.2.1). Rekonstruojant nekintamąją priesagą *-ē-, sunku paaiškinti prezentinių priesagų -ē- ir -ā- įvairavimą, ypač tuomet, kai abi priesagos užfiksuotos to paties veiksmažodžio formose.

Kildinant esamojo laiko -ē iš sutrumpėjusių ēja-kamienių formų, lieka neaišku, kodėl praktiškai visose turimose formose galūniniai asmenų formantai jungiasi **atmatiškai**, o suponuojamos ija-kamienės formos neturi nė vieno jas iliustruojančio pavyzdžio. Laikant *seggēmai* tipo formas naujadarais, atsiradusiais dėl trečiojo asmens formos poveikio (plg. Kazlauskas Rec. 87 ir lit.), susidaro užburtas ratas, kai vienas nepaaiškintas dalykas aiškinamas kitu.

Ar ne paprasčiau būtų visas turimas formas interpretuoti taip, kaip jos yra paliudytos katekizmuose, t. y. pripažinti prūsų kalboje buvus tipą su kintamosiomis priesagomis – -ī- bendratyje ir *-ē- ar *-ā- prezento ir preterito formose? Tai patvirtintų ir antrasis prūsų kalbos veiksmažodžių tipas, kurio užfiksuotos formos leidžia atstatyti jau kitokią paradigmą.

2. Tipas ē (>ī) / i / ī (ēī)

Šio tipo rasta visai nedaug pavyzdžių. Daugiausia formų turi veiksmažodis *tūrētvei*. Jo formos kaip tik ir leidžia nustatyti, kad tai yra kitas tipas, negu prieš tai aprašytasis.

⁶ Greičiausiai prūsų kalboje galima rekonstruoti du veiksmažodžius – **skal-ī-* ar **skel-ī-* ‘būti skolinam’ (: lie. *skelėti*) ir (pa)*skāl-ī-* ‘raginti’.

⁷ Kiek kitaip elgiamasi V. Šmolstygo darbuose. Jis dažnai rekonstruoja veiksmažodžius su kintamosiomis priesagomis, tačiau jo rekonstrukcijos remiasi ne pačios prūsų kalbos medžiaga, o lietuviškaisiais atitikmenimis, pvz., *mil-ī-* laikomas II asmenuotės veiksmažodžiu greta **tur-ē-*, **kird-ē-* (inf. -ē- / praes. -ī-), III a. (inf. -ī- / praes. -ā-) – ne tik **klaus-ī-*, bet ir **band-ā-*, žr. Schmalstieg OP 197, 201, 202, 204.

2.1. Formų daryba.

Rasta keletas bendraties ir iš jos padarytų formų, yra esamojo laiko pavyzdžių. Deja, neturime nė vienos būtojo laiko formos.

2.1.1. B e n d r a t i s ir iš jo padarytos formos turi priesagą *-ē- (katekizmo tarmėje tariama labai siaurai, beveik kaip ī, rašoma ī, i, e).

Paties **infinityvo** pavyzdžių rasta daugiausia:

ī – *kirdīt, kirdītwei* ‘girdėti’, *turrītwei, turīt* ‘turėti’,

i – *turrit* ‘turėti’,

e – *turrettwei, turryetwei* ‘turėti’.

Išvestinių formų tėra palyginti visai nedaug. Jos užrašytos daugiausia su priesaginiu -ī- (dėl ei, ij imperatyvo formose žr. toliau):

dalyvinių formų beveik nėra, nežinomas vienas veikiamasis būtojo laiko dalyvis *ernertūns* ‘įnartinęs’ ar ‘sunirtęs’,

imperatyvo formos (rašoma ij, ei) – dgs. *kīrdeiti, kirdijti* ‘girdėkite’,

optatyvo formos (rašoma ī) – *musīlai*⁸, *turīlai, turrīlai, turrīlimai*.

Taigi išvestinės formos beveik nesiskiria nuo jau anksčiau aptarto pirmojo tipo. Tačiau jas galima interpretuoti dvejopai: a) laikyti turinčiomis priesagą *-ī- (>-ēī-) ir atsiradusiomis, veikiant gausiam ir produktyviam pirmajam tipui, b) išvelgti imperatyve gramatinę priesagą -ei-, tuomet kitų formų -ī- galima kildinti ir iš *-ē-.

Visai nerasta **daiktavardžių** su priesaga -snā. Vienintelis būdvardis su priesaga -īng- *musīngin* analizei daug informacijos nebeprieda.

2.1.2. Ypač reikšmingos e s a m o j o l a i k o formos, turinčios priesaginį -i- (ar-ī-). Jos ir yra pagrindinis kriterijus, leidžiantis atskirti abu nagrinėjamuosius tipus.

V i e n a s k a i t o s visų trijų asmenų formos dažniausiai nesiskiria ir baigiasi -i ar -ei (= ī?): 3. *erlāngi* ‘išaukština’, 1. *massi* ‘galiu’, 2. *massi* 2x ‘gali’ 3. *massi* 9x ‘gāli’, 1. *turri* ‘turiu’, 2. *tur* 20x, *turri* 10x, *turei* 6x, *thueri* Gr. ‘turi’ 3. *turri* 28x, *turei* 10x, *turrei, ture* ‘tūrī’.

D a u g i s k a i t o s galūnės -mai ir -ti jungiasi po -i-:

1. *massimai* ‘galime’, *kīrdimai* ‘girdime’, *turrimai* 20x ‘turime’, 2. *turriti* 3x ‘turite’.

2.2. Šį tipą, be jokios abejonės, galima gretinti su lie. *sėdėti* (*sėdi, sėdėjo*), *turėti* (*tūri, turėjo*), la. *sēdēt* (*sēžu, sēdēju*), *turēt* (*turu, turēju*). Paprastai taip ir daroma. Sakysim, rekonstruojami veiksmažodžiai su bendraties priesaga *-ē-, turintys i-kamienės esamojo laiko formas: **kird-ē-* ‘girdėti’, **maz-ē-* ‘galėti’, *tur-ē-* (= lie. *turėti*, la. *turēt*), plg. Mažiulis II 191 t., III 113 t.; Stang Vergl. Gr. 320).

Kiek skiriasi nuo kitų veiksmažodis *ernertimai*. V. Mažiulis jo reikšmę nurodo ‘nirinti’, kildina iš **nertītvei* ir laiko denominatyvu (iš **nerti-* ‘nartas, pyktis’ kaip *dalyti* : *dalis*), žr. PKEŽ I 287. Tačiau Toporovas (PJ II 82) nurodo reikšmę ‘гневаться’, ‘сердиться’ (‘pykti’, ‘niršti’) ir gretina veiksmažodį su lie. *nértėti*. Tokia dvejopa inter-

⁸ Dėl šakninio u žr. PKEŽ III 160.

pretacija galima dėl diatezinės reikšmės skirtumo katekizmo pavyzdžiuose, plg.: *das wir ... vnsere Eltern vnd Herren nicht verachten noch erzürnen* – kai mes ... *noūsons / Vraisins bhe Rikijans / ni perweckammai neggi ernertimai* ‘kad mes ... mūsus gimdytojus ir viešpačius ne-apšaukiame nei nirtiname’ III 31/4, *Habe sie erzürnet – Asmai stans ernertiuns*’ esu juos užnirtinęs’ III 69/1 ir *Habe mit meines gleichen gezürnet – Asmai sen maisei polligun ernertiuns*’ Esu su man lygiu sunirtęs’ III 69/4.

Neturintis atitikmenų rytų baltų kalbose *erlāngi* ‘išaukština’ taip pat gali būti interpretuojamas įvairiai, juolab jis teturi vienintelę užfiksuotą formą. V. Mažiulis PKEŽ I 285 formą *erlāngi* kildina iš **langija*, suponuodamas bendratį **langītvei*.

3. Tipas *ī / i* (skoliniai)

3.1. Nuo aprašytųjų tipų nėra lengva atskirti kai kuriuos skolinius, taip pat turinčius *i*-kamienės esamojo laiko formas. Bendratyje jie turi priesaginį *-ī-*, t. y. priesagą būtų galima laikyti nekintamąja. Kadangi jie turi daug bendra tiek su pirmuoju, tiek ir su antruoju tipu, juos reikėtų nors ir labai glaustai apžvelgti. Tai daugiausia slavizmai (polonizmai): **grik-ī-* ‘nusidėti’, **madlī-* ‘melsti’, **plat-ī-* ‘mokėti’, **šlūz-ī-* ‘tarnauti’, gal ir **mēr-ī-* ‘galvoti, mąstyti’.

3.1.1. Formų daryba.

Teturime užrašytų bendraties ir esamojo laiko formų, būtojo laiko formų nėra.

Bendratis ir iš jos padarytos formos turi priesagą **-ī-* (bendratyje dažniausiai nekirčiuota ir rašoma *ī*, rečiau *ī*, o išvestinėse formose gali būti ir *ei*):

cixtitwi ‘krikštyti’, *madlit*, *madlīt*, *madliton*, *madlitwei* ‘melsti’, *schlūsitwei* ‘tarnauti’;

būtojo laiko **dalyviai** išlaiko bendraties priesagą *-ī-* (rašoma *ī*, *ei*): neveikiamieji *cixtits*, *cixteits* ‘krikštytas’, *skrīsits*, *scrijsits*, *scrisits*, *skresitz* ‘(nu)kryžiuotas’ ir veikiamasis *perschlūsiuns* ‘užtarnavęs’;

imperatyvas vns. *plateis* GrG, *plateys* GrF [platīs], ‘mokėk’, dgs. *cixtity*, *cixteiti* ‘krikštykite’, *madliti* ‘melskite’;

optatyvas *schlūsilai*, *schlusilai* ‘tetarnauja’;

daiktavardžiai su priesaga *-snā* (bendraties kamieno priesaga greičiausiai nekirčiuota, visur rašoma *ī*) – *cixtisna*, *cixtisnā*, *cixtisnai* ‘krikštas, krikštijimas’, *madlisna* ‘maldavimas’, *schlūsisnas* ‘tarnavimo’, *perschlūsisnan* ‘užtarnavimą’.

Esamojo laiko formos *i*-kamienės. Vienaskaitos pirmasis ir trečiasis asmuo sutampa, ir baigiasi kamiengalio balsiu *-i*: 1. *madli* ‘meldžiu’, 1.3. *schlūsi* ‘tarnauju’, ‘tarnauja’. Daugiskaitos galūniniai formantai po *-i-* paprastai jungiasi atematiškai: 1 pl. *grikimai* ‘nusidedame’, *madlimai* ‘meldžiame’, *schlūsimai* ‘tarnaujame’, *perschlūsimai* ‘užtarnaujame’, 2. *schlūsiti* ‘tarnaujate’ ir 3. refl. *grikisi* ‘(jie) nusideda’. Tik 1. 3. *cixtia* ‘krikštiju’, ‘krikštija’ skiriasi nuo kitų galūniniu *-a* (dėl jo interpretacijos žr. 3.1.2).

3.1.2. Lingvistinėje literatūroje ne visi šie veiksmažodžiai laikomi tiesioginiais skoliniais. Sakysim, *grikimai* PKEŽ I 410 laikomas vediniu iš **grēka*- ‘nuodėmė’, supo- nuojant jo bendratį **grēkī-tvei*, o esamąjį laiką **grēkija* (panašiai kaip lie. *dūmai* iš *dūmyti*). Vis dėlto visus šiuos žodžius galima būtų laikyti ir tiesioginiais skoliniais, panašiai kaip lie. *griėšyti* yra tiesioginis skolinys, o ne denominatyvas iš skolinio *griė- kas* ar *griėšnas*. Pabrėžtina, kad esamajame laike beveik nėra *ija*-kamienių formų. Išimtis – *cixtia* ‘krikštiju’, ‘krikštija’, tačiau šią formą galima interpretuoti ir kitaip (žr. Stang Verbum 176, 225), juolab, kad veiksmažodis niekieno nėra laikomas de- nominatyvu. Todėl tiesioginiai skoliniai galėtų būti ne tik **krikst-ī-* iš vak. sl. **kr̥stīti* (Endzelīns DI 244–245; Toporov 191; Mažiulis PKEŽ II 278 ir lit.), **plat-ī-* ‘mokėti’ < lenk. *placić* (Endzelīns DI 281; Mažiulis PKEŽ 291), **ślūz-ī-* ‘tar- nauti’ iš lenk. *śluzyc* (Endzelīns DI 301), bet ir **grik-ī-* ‘nusidėti’ iš lenk. *grzeszyc*. Tiesa, prūsiško veiksmažodžio šaknies galo priebalsis *k* jį lyg ir sieja su daiktavardžiu. Gal jį galima laikyti hibridiniu dariniu?

Denominatyvu galėtų būti laikomas nebent **skrīz-ī-* ‘kryžiuoti’ iš **skrīzis* ‘kryžius’ (gaila, nėra užfiksuotų esamojo laiko formų).

Susidarant šiam tipui, kurio priesagą galima būtų laikyti nekintamąja (nežinome esamojo laiko priesagos balsio kiekybės), greičiausiai veikė lenkų kalba, kurioje galė- jo derėti bendraties *-ī- su prezentiniu. Šiaip ar taip, nekelia abejonių, kad šių veiks- mažodžių kilmė ir struktūra glaudžiai susijusios. Žodžio kilmės aiškinimas gali leisti nusakyti jo buvusią struktūrą. Kaip tik todėl šiam tipui priskirtas veiksmažodis *plateis* ‘mokėk’, nors nėra žinomos nei jo bendraties, nei esamojo laiko formos. Veiksmažo- džio **mēr-ī-* struktūrinė interpretacija taip pat priklauso nuo jo kilmės aiškinimo (te- turime bendraties ar iš jos padarytas formas *ermīrit* ‘išgalvoti’, *pomīrit* ‘pagalvoti’, *pomijrisnans* ‘mintis’). Daugelis tyrinėtojų šį veiksmažodį laiko skoliniu iš lenk. *mie- rzyć* ‘matuoti, taikyti, ketinti’ (žr. Mažiulis PKEŽ I 286–287 ir lit.), tačiau J. En- dzelėlynas DI 211 linkęs jį laikyti ne skoliniu, o giminišku minėtajam lenkų žodžiui. Kita vertus, turimos formos gali leisti nuspręsti, kokios kilmės yra žodis. Pavyzdžiui, pr. **madl-ī-* ‘melsti’ daugelio autorių laikomas skoliniu iš lenk. *modlić*, tačiau V. Ma- žiulis suabejoja, ar tai negalėtų būti savas žodis, sietinas su lie. *maldyti* (žr. PKEŽ III 95 t. ir lit.). Tačiau šio veiksmažodžio bendraties ir esamojo laiko formos rodo jį esant struktūriškai artimesnį skoliniam, negu pirmojo tipo veiksmažodžiams su kintamo- siomis priesagomis.

4. Kaip matome, pirmasis tipas yra labai gausus ir produktyvus, o antrąjį galima laikyti reliktiniu. Tačiau pirmojo tipo išsilaikymą reikėtų aiškinti ne fonetinėmis, bet morfologinėmis priežastimis, nes gyvojoje prūsų kalboje neturėjo būti sumišę **ē* > *ī* ir **ī* > *ē*. Būdamas struktūriškai artimas lie. *klausyti*, la. *klàusīt* tipo veiksmažodžiams, prūsų kalboje jis labai išaugo. Jis pasirodė stipresnis už gretiminius darinius su prie- saga *-in-*, į jį perėjo nemaža dalis senųjų *i*-kamienių veiksmažodžių.

Veiksmazodžių su kintamosiomis priesagomis paradigmos

Priesaga -ī- / -ē- / -ā-

bendratis	neveik. būt. I. dal.	es. laikas	es. I. dal.	būt. laikas	būt. I. dal.	imper., opt.	-snā -ing-
lie. -yti, -o (-ij-a)							
<i>*del-ī- 'dalyti' : lie. dalyti, dalinti, la. dalīt</i>						<i>dellieis</i>	
<i>*klaus-ī- 'klausyti' po- 'pa-' klausiton : lie. klausyti, la. klāusīt</i>	part. praes.? <i>poklausī- manas</i>	1 pl. <i>klausēmai</i>			<i>klausius</i>	<i>klausieiti</i>	<i>poklausijsnan</i>
<i>*tus-ī- 'tylėti' : lie. tausyti 'rimti'</i>						<i>tussise</i>	
lie. -oti, -o							
<i>*bil-ī- 'byloti' au- 'iš-', per- 'atsakyti, nesutikti', prei- 'prižadėti' emprikin- 'prieštarauti' billit, billitwei perbilliton : lie. bylóti</i>	<i>billiton</i>	1. billi, emprikinblli / 1.2.3. emprijkin bille 3. billē, bille // billā, billa / billi 1 pl. billēmai	gen. <i>niaubillintis, dat. nianbillintai</i>	1. billai 3. billa, byla, bela, billāts, belats, bilats, bylaczt / billē	<i>billiuns</i>	pl. billitei	<i>billisna, billijsnans, preibillisnā, dat. preibillisnai 'prižadėjimas'</i>
lie. -ėti, -i							
<i>*bud-ī- 'budėti' : lie. budėti</i>		3. budē					
<i>*dīr-ī- 'žiūrėti' en- 'į-' endeirīt, endyrītwei : lie. dyrėti, dairytis, la. dairītiēs</i>				3. endeirā		<i>dereis 'žiūrėk' endirīs</i>	<i>endirisna</i>
<i>*mīl-ī- 'mylėti' milijt 12x : lie. mylėti, la. mīlēt</i>	nom. pl. <i>milijtai</i>	3. milē, mile			<i>mijuns,</i>	<i>mijlis, mijiti</i>	

*min-/ī- (/ *min-in-) 'minėti' au- 'nusiminti' menentwey : lie. minėti, la. minēt					auminius 'nusimine'		minisnan, menisnan, menissnan, pominisnan, pominisan
*peld-ī- lie. pėldėti 'taupyti'					peldiuns		absergisnan 'apsergėjimą'
*serg-ī- : lie. sėrgėti							skallisnan 'prievoľe'
*skal-ī- / *skel-ī- 'skelėti, privalėti' : lie. skelėti			schkellānts, skellants 'skolingas' pl. skellāntei, skellāntai				weldisnan (ī<ē)
*veld-ī- : lie. veldėti							
*vid-ī- 'matyti' : lie. -vydėti				3. widdāi			
lie. -inti, -enti							
*gīv-ī- 'gyventi' giwīt : lie. gyvėnti, gyvūoti, la. dzīvuot		2. giwassi, gīwasi, giwassi / gīwu 3. giwe / giwa 1pl. giwemmai / giwammai	giwāntei				
*(en)graudī- (pa)gailėti' : lie. graudinti, graudėnti						engraudis	engraudisnas, engraudisnan, engraudijsnan engraudīwings
*kabī- 'kabinti' : lie. kabinti, kabėti, la. kabināt					kabiūns		
*(er)naun-ī- '(at)naujinti' : lie. naūjinti							ernaunisnan
*kait-ī- 'kurstyti' : lie. kaītinti	nom. pl. ankaitūtai						

*warg-ī- 'skaudinti' : lie. <i>vārginti</i>		3. <i>wargē</i>					
*(eb)zentl-ī- '(pa)ženklinti' : lie. <i>žēnklinti</i>					<i>ebsentliuns</i>		
lie.? , –							
bendratis	neveik. būt. dal.	es. laikas	es. l. dal.	būt. laikas	būt. l. dal.	imper., opt.	-snā, -ing-
*derg-ī- 'neapkēsti' : lie. <i>dērgti</i> , <i>dīrgti</i> , <i>dērgēti</i> , -ēja, la. <i>dergtiēs</i> , <i>deřdzētiēs</i>		3. <i>dergē</i>			<i>dargēuns</i>		
*druw-ī- 'tikēti' <i>druwīt</i>		1. <i>druwē</i> , <i>druwe</i> , <i>drowe</i> , <i>drowy</i> 2. <i>druwē</i> / <i>druwēse</i> 3. <i>druwē</i> , <i>druwe</i> , <i>drowe</i> 1 pl. <i>druwēmai</i> 2. <i>druwētei</i>	<i>nidruwīntin</i>				<i>nadruwīsnan</i> , <i>podruwīsnan</i> <i>druwīngi</i>
*kals-ī-/ *kels-ī- 'skambēti'		3. <i>kaltzā</i> , <i>kelsāi</i>					<i>kaltzīwingiskai</i> <i>kalsīwingiskan</i>
*klant-ī- 'prisiekti, keikti' <i>per-</i> , <i>pra-</i> 'išduoti', 'pasmerkti' : la. <i>klentēt</i>	<i>perklantīts</i> , <i>preclantyts</i> , <i>proklantitz</i> , acc. <i>perklantītton</i> , neutr. <i>perklantīt</i>	1pl. <i>klantemmai</i> , <i>perklantemmai</i>			<i>klantīuns</i> , <i>klantīwuns</i> , <i>perklantīuns</i>		<i>klantīsnan</i> , <i>perklantīsnan</i>
*kwait-ī- 'norēti' <i>po-</i> 'pa-'	neutr. <i>poquoitīton</i>	1.2.3. <i>quoi</i> 3. <i>quoitē</i> , <i>poquoitēts</i> / <i>quoitā</i> 1. <i>quoitāmai</i> , 2. <i>quoitēti</i>			<i>poquoitūns</i>	2. <i>quoitīlaisi</i> , 3. <i>quoitīlai</i> , <i>quoitījlai</i> , <i>quoitīlai</i> 2pl. <i>quoitīlaiti</i> , <i>quoitīlaiti</i>	- <i>quoitīsnan</i> , <i>poquoitīsna</i> , <i>labbaiquoitīsnan</i>
*lail-ī- 'kankinti' : la. <i>līlītiēs</i> „didžiūotis“, lie. <i>leilēti</i> „plonēti laibēti“							<i>lailīsnan</i>

* <i>(pa)laips-ī-</i> 'geisti' <i>pallaipsīwei,</i> <i>pallapsittwei,</i> <i>pallapsitwei,</i> <i>pallapsitwei</i>		3. <i>pallapse</i>					
* <i>lauk-ī-</i> 'ieškoti' <i>laukīt</i> : lie. <i>lūkėti,</i> la. <i>lūkuot</i>						<i>laukijti</i>	
* <i>lūk-ī-</i> 'lankyti'		3. <i>kāimaluke</i> 'atlanko'					
* <i>paik-ī-</i> 'apgaudinėti, vilioti' <i>au-</i> 'nu-' <i>po-</i> 'apgauti, pavilioti'		3. <i>popaikā</i> 1pl. <i>paikemmai,</i> <i>aupaickēmai</i>					
* <i>seg-ī-</i> 'daryti, veikti' <i>seggūt, segūt,</i> <i>seggit,</i> <i>siggūt, siggit</i>		3. <i>seggē,</i> <i>segē, segge</i> 2. <i>seggēsei</i> 1. <i>seggēmai</i> 2. <i>seggēti,</i> <i>seggūtei,</i> <i>seggijtei</i>	<i>warguseggientins</i>		<i>seggūns,</i> <i>seggūns</i>	<i>seggūtei,</i> <i>seggūta,</i> <i>segeitty,</i> <i>segeyti,</i> <i>segeyti</i>	<i>segisna,</i> <i>seggisnans</i> <i>dinkausedisnans,</i> <i>labbasegisnans</i>
* <i>(pa)skul-ī-</i> (iš <i>*skāl-ī-</i> ?) '(pa)raginti' <i>poskulīt,</i> <i>paskuliton</i>		1. <i>paskulē,</i> <i>paskollē</i> [3. <i>oskulewie</i>]				<i>poskuleis</i>	
* <i>stal-ī-</i> 'stovėti' <i>is-</i> 'atlikti', <i>per-</i> 'vadovauti' <i>empriki-</i> 'prieštarauti' <i>stallit</i> <i>isstallit</i>		3. <i>stallē,</i> <i>stalle,</i> <i>perstallē,</i> <i>perstalle,</i> <i>emprikistallaē /</i> <i>stallā (/ stalli)</i> 1 pl. <i>stallēmai</i> 2. <i>stallēti</i>			<i>stalliuns</i>		<i>stallisnans,</i> <i>perstallisnas</i> <i>preistalliwingi</i>
* <i>(au)šaud-ī-</i> (iš <i>*šiau-d-ī-</i>) 'pasitikėti' <i>auschaudītwei,</i> <i>auschaudijt</i>		3. <i>auschaudē</i>					<i>auschaudīsnan</i> <i>auschaudisinas</i> <i>ausaudisnans</i>
* <i>(per)ten-ī-</i> '(už)trukti, (už)tęsti'					<i>pertennūns</i>		

* <i>(en)tens-ī-</i> '(ī)traukti' : lie. <i>tąsýti</i> , la. <i>(ie)tístūt?</i>	<i>entēnsīts</i> , <i>entensītei</i>						
* <i>tuld-ī-</i> 'džiaugtis'							<i>tuldīsnan</i>
* <i>tus-ī-</i> 'tylėti'						<i>tussīse</i>	
* <i>vak-ī-</i> 'kviesti, šaukti' <i>en-</i> 'ī-' <i>per-</i> 'ap-' <i>po-</i> 'pa-' <i>prei-</i> 'pri-' <i>wackīwei</i>		3. <i>enwackē</i> , <i>preiwackē</i> 1pl. <i>enwackēmai</i> / <i>enwackēimai</i> / <i>perweckamai</i>					<i>powackīsna</i>
* <i>(ep)var-ī-</i> 'pergalėti' : la. <i>varēt</i>							<i>epwarīsnan</i> , <i>epwarrīsnan</i>
* <i>-ver-ī-</i> <i>pra-</i> 'reikėti', <i>et-</i> 'atverti' : žem. <i>praverėti?</i>		2. <i>etwēre</i>			<i>etwiriuns</i>	<i>etwerreis</i>	<i>prewerīsnan</i> , <i>preweringiskan</i>

Priesaga *-in-* / *-ī-*

* <i>brand-in-</i> (* <i>brend-in-</i>) / * <i>brand-ī-</i> 'sunkinti' <i>po-</i> 'ap'	<i>pobrendints</i> neutr.						<i>pobrandīsnan</i> , <i>pobrandisnan</i> [in PKP, DI], <i>pobrandinsnan</i>
* <i>min-in-/ī-</i> <i>menentwey</i> : lie. <i>minėti</i> , la. <i>minēt</i> , s.sl. <i>pomnri</i>					<i>auminius</i> 'nusimine'		<i>minisnan</i> , <i>menisnan</i> , <i>menissnan</i> , <i>pominīsnan</i> , <i>pominisnan</i>
* <i>(iz)rank-ī-</i> / <i>-in-</i> '(iš)gelbėti' plg. la. <i>izruocīt</i>	<i>isrankūt</i>	<i>isrankinna</i>			<i>isrankiuns</i>	<i>isrankeis</i> <i>isrāikilai</i> [izrānkilai]	<i>isrankīsnan</i>
* <i>swint-in-/ī-</i> <i>swintintwey</i> : lie. <i>švėntinti</i>	<i>swyntints</i> / <i>swyntits</i>	3. <i>swintina</i> , <i>swintinai</i>			<i>swintinnuns</i> <i>swintinons</i>		
* <i>swaikst-in-/ī-</i> 'šviesti'		<i>erschwāigstina</i> <i>poswāigstina</i>			<i>erschwāistiuns</i>		
* <i>vart-in-/ī-</i> 'kreipti, versti' <i>wartint</i>		<i>wartinna</i>					<i>powartīsnan</i>
* <i>po-tauk-in-/ī-</i> 'pažadėti'	<i>potaukinton</i>				<i>potaukinons</i>		<i>potaukinsnas</i> / <i>potaukīsnan</i>

2. Priesaga -ē- / -ī-

bendratis	neveik. būt. dal.	es. laikas	es. l. dal.	būt. laikas	būt. l. dal.	imper., opt.	-sna, -ing-
*kird-ē- 'girdėti' <i>kirdūt, kirdūtwei</i>		1 pl. <i>kīrdimai</i>				<i>kīrdeiti, kirdijti</i>	
*(er)lang-ē- '(iš)aukštinti'		3. <i>erlāngi</i>					
*māz-ē- 'galėti'		1. <i>massi</i> 2. <i>massi 2x</i> 3. <i>massi 9x</i> 1 pl. <i>massimai</i>				<i>musilai</i>	<i>musīngin</i>
*nert-ī- (ē?) 'pykdyti' : lie. <i>nařtinti</i>		1 pl. <i>emertimai</i>			<i>ernertūns</i>		
*tur-ē- <i>turīt, turrit, turrītwei, turrettwei, turryetwei</i>		1. <i>turri</i> 2. <i>tur 20x, turri 10x, turei 6x, thueri Gr</i> 3. <i>turri 28x, turei 10x, turrei, ture,</i> 1. <i>turrimai</i> 20x, 2. <i>turriti 3x</i>				<i>turīlai, turrīlai, turrīlimai</i>	

3. Skoliniai

*grīk-ī-? 'nusidėti'		3 refl. <i>grīkisi</i> 1 pl. <i>grīkimai</i>				<i>cixtity, cixteiti</i>	<i>cixtisna, cixtisnā, cixtisnai</i>
*krikst-ī- 'krikštyti' <i>cixtitwi</i> iš sl. * <i>krōstiti</i> , lenk. dial. <i>krzcić</i>	<i>cixtits, cixteits</i>	1. 3. <i>cixtia</i>					
*madl-ī- 'melsti' <i>madlit, madlīt, madliton, madlitwei</i> iš lenk. <i>modlić</i>		1. <i>madli</i> 1 pl. <i>madlimai</i>				<i>madliti</i>	<i>madlisna</i>
*mēr-ī- <i>ermīrit</i> 'išgalvoti' <i>pomīrit</i> 'pagalvoti' iš lenk. <i>mierzyc</i>							<i>pomijrisnans</i> 'mintis'

* <i>plat-ī-</i> 'mokėti' < lenk. <i>placić</i>						<i>plateis</i> GrG <i>plateys</i> GrF [platis]	
* <i>ślūz-ī-</i> 'tarnauti' <i>schlūsitwei</i> iš lenk. <i>służyć</i>		1.3. <i>schlūsi</i> 1pl. <i>schlūsimai</i> , <i>perschlūsimai</i> 2. <i>schlūsi</i>			<i>perschlūsiuns</i>	<i>schlūsilai</i> , <i>schlusilai</i>	<i>schlusisnas</i> <i>perschlūsisnan</i>

PECULIARITIES OF VERB STRUCTURE IN OLD PRUSSIAN

Summary

Two types of verbs with a suffix variation have been reconstructed on the basis of Old Prussian catechisms.

Verbs of type 1 have the suffix *-ī-* in the Infinitive and its derivatives (the vowel *ī* in the dialects of the catechisms is slightly diphthongized, pronounced as *ē* and recorded as *ī*, *ij*, *ei*, *i*), and the suffixes *-ē-* and *-ā-* in the Present and Past tenses, e.g. *billīt*, *billītwei* 'to speak', *billiton* 'is said', *bille* 'I speak, you speak, he speaks', *billē* / *billā*, *billa* 'speaks', *billēmai* 'we speak', *billai* 'I spoke', *billa*, *byla*, *bela*, *billāts*, *belats*, *bilats*, *bylaczt* / *billē* 'he spoke'.

Verbs of this type can correspond to verb forms with different structures in East Baltic languages or have no correspondences at all. In the linguistic literature the suffix *-ī-* of the Infinitive is usually presented as being derived from **-ē-* on the basis of the theoretically reconstructed thematic stems of the Present and Past tenses. Yet the existing materials do not support this kind of reconstruction.

Verbs of type 2 have the suffix **-ē-* in the Infinitive and its derivatives (the vowel *ē* in the dialects of the catechisms became narrower and was pronounced almost as *ī*), and the suffix *-ī-* at the end of the Present tense stem (the Past tense forms have not been recorded); e.g. *turīt*, *turrit*, *turritwei*, *turrettwei*, *turrietwei* (**tur-ē-*) 'to have', *turri* 'I have', *tur*, *turri*, *turei* 'you have', *turri*, *turei*, *turrei*, *ture* 'he has, they have', *turrimai* 'we have', *turriti* 'you have'. In East Baltic languages their equivalents are *i*-stem verbs with the suffix *-ē-* in the Infinitive.

Type 1 is very copious and productive, while type 2 ought to be considered a relic. Yet the dominance of type 1 should be accounted for not by phonological, but rather by morphological reasons, as in live Old Prussian **ē > ī* and **ī > ē* could not have merged.

LITERATŪROS SUTRUMPINIMAI

- Endzelīns DI – J. Endzelīns, Darbu izlase, IV (2), Rīga, 1982.
 Fraenkel LEW – E. Fraenkel, Litauisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg-Göttingen, 1962, 1965.
 Kazlauskas Rec. – J. Kazlauskas (Rec.), W. P. Schmid, Studien zum baltischen und indogermanischen Verbum, – Baltistica, I(1), 1965, 85–88.
 LKG – Lietuvių kalbos gramatika, I, Vilnius, 1965.
 Mažiulis PKEŽ – V. Mažiulis, Prūsų kalbos etimologijos žodynas, I–IV, Vilnius, 1988–1997.
 ME – K. Mülenbachs, Latviešu valodas vārdnīca, I–IV, Redīgējis papildinājis, turpinājis J. Endzelīns, Rīga, 1923–1932.

- Pokorny IEW – J. Pokorny, Indogermanisches etymologisches Wörterbuch, Bern und München, 1959–1969.
- Schmalstieg OP – W. R. Schmalstieg, An Old Prussian grammar, University Park and London, 1974.
- Schmalstieg SP – W. R. Schmalstieg, Studies in Old Prussian, University Park and London, 1976.
- Stang SBV – Chr. S. Stang, Das slavische und baltische Verbum, Oslo, 1942.
- Stang Vergl. Gr. – Chr. S. Stang, Vergleichende Grammatik der baltischen Sprachen, Oslo etc., 1966.
- Toporov PJ – В. Н. Топоров, Прусский язык, I–V, Москва, 1975–1990.
- Vasmer – М. Фасмер, Этимологический словарь русского языка, I–IV, Москва, 1964–1973.
- Trautmann AS – R. Trautmann, Die altpreußischen Sprachdenkmäler, Göttingen, 1910.